

Anthony M.D. Murphy

Fișe de drept civil
Succesiuni și liberalități

Cuprins

Cuvânt-înainte (<i>Adrian Stoica</i>).....	VII
Cuvânt-înainte (<i>Mircea Bob-Bocșan</i>)	IX
Abrevieri	XI
Fișa nr. 1. Introducere în dreptul succesoral	1
Aplicații.....	12
Fișa nr. 2. Nedemnitătea succesorală	16
Aplicații.....	25
Fișa nr. 3. Moștenirea <i>ab intestat</i> (I). Principii și clase.....	29
Aplicații.....	39
Fișa nr. 4. Moștenirea <i>ab intestat</i> (II). Reprezentarea succesorală	42
Aplicații.....	51
Fișa nr. 5. Moștenirea <i>ab intestat</i> (III). Soțul supraviețuitor.....	56
Aplicații.....	64
Fișa nr. 6. Introducere în teoria liberalităților	69
Aplicații.....	76
Fișa nr. 7. Contractul de donație	80
Aplicații.....	92
Fișa nr. 8. Testamentul	98
Aplicații.....	110
Fișa nr. 9. Legatul.....	113
Aplicații.....	121
Fișa nr. 10. Ineficacitatea voinței testatorului	126
Aplicații.....	135

Fișa nr. 11. Limitele voinței liberale	140
Aplicații.....	155
Fișa nr. 12. Reducțiunea liberalităților excesive	158
Aplicații.....	167
Fișa nr. 13. Transmisiunea moștenirii (I). Dreptul de opțiune succesorală.....	170
Aplicații.....	182
Fișa nr. 14. Transmisiunea moștenirii (II). Sezina și petiția de ereditate	187
Aplicații.....	195
Fișa nr. 15. Partajul succesoral și raportul donațiilor.....	197
Aplicații.....	209
Răspunsuri și explicații.....	213
Bibliografie selectivă	279

**Corespondența dintre fișe și tematica concursurilor de admitere
în profesiile juridice organizate în toamna anului 2025:**

Institutul Național al Magistraturii:
fișele nr. 1-7 și 13-15

Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților:
fișele nr. 1-5 și 11-12

Institutul Notarial Român:
fișele nr. 1-5, 7-10 și 13

§1. Noțiune

Nedemnitatea succesorală este o condiție generală (negativă) a dreptului la moștenire și o pedeapsă civilă care constă în înlăturarea de la moștenire pentru săvârșirea unor fapte infamante.

Feluri. Inspirat de Codul civil din Québec și reforma succesorală franceză din 2001, actualul Cod distinge între nedemnitatea **de drept** (absolută) și cea **judiciară** (relativă). Cea dintâi prezintă trăsături de continuitate cu reglementarea vechiului Cod civil, păstrând inclusiv cauza arhetipală (*i.e.* atentatul la viața defunctului).

§2. Nedemnitatea de drept

Nedemnitatea de drept (art. 958 C.civ.) împiedică dobândirea unei moșteniri când asasinul ar fi avut de câștigat de pe urma faptei săvârșite. Cazul arhetipal de nedemnitate este reprezentat de suprimarea vieții, aspect demonstrat de ubicuitatea acestei pedepse în dreptul comparat.

Dreptul nostru succesoral dezavuează crima în două ipostaze:

- (a) atentatul la viața *defunctului* [art. 958 alin. (1) lit. a) C.civ.];
- (b) atentatul la viața *unui alt succesibil*, **numai** dacă acesta din urmă ar fi restrâns ori înlăturat vocația la moștenire a făptuitorului [art. 958 alin. (1) lit. b) C.civ.].

Condiții. Din art. 958 C.civ. se desprind următoarele cerințe ale nedemnității de drept:

- (a) *Forma vinovăției.* Este de drept nedemnă persoana care pune în executare **intenția** de a suprima viața. De aceea, nedemnitatea nu intervine de drept nici din *culpă*, nici din *intenție depășită* – pentru care este suficientă nedemnitatea judiciară [art. 959 alin. (1) lit. a) C.civ. – vizând fapte care au avut ca urmare moartea victimei]. În plus, vinovăția este exclusă de intervenția unor cauze de neimputabilitate precum iresponsabilitatea (*e.g.*, dacă făptuitorul suferă de o boală psihică).

„Apelantul nu poate fi declarat de plin drept nedemn să moștenească potrivit alin. (1) al art. 620 C.civ.Q. deoarece a fost declarat iresponsabil de uciderea mamei sale din cauza unor tulburări psihice.” (*Piché c. Fournier*, 2010 QCCA 188, par. 17).

Totuși, nu prezintă relevanță *atingerea rezultatului* (se pedepsește atât tentativa, cât și infracțiunea consumată), *forma participăției* (i.e. autorat, coautorat, complicitate, instigare) sau *natura comisivă ori omisivă* a elementului material.

(b) *Condamnarea penală*. Din rațiuni de securitate juridică, Codul a păstrat cerința condamnării penale, dar permite suplinirea acesteia printr-o *hotărâre definitivă a instanței civile* atunci când procesul penal a încetat prin decesul, amnistia ori prescripția răspunderii penale¹⁾ a făptuitorului (împiedicând, implicit, și condamnarea de către instanța penală) [art. 958 alin. (2) C.civ.].

„Curtea relevă că două interese se confruntau în speță: pe de o parte, interesul petentului care dorea să-l vadă pe Aurel A. (defunctul soț – n.n.) declarat nedemn să-i moștenească fiica, iar, pe de altă parte, cel al lui Lucian L. de a-și moșteni fratele, inclusiv partea din bunurile ce aparținuseră Tatianei A. (soția), în absența unei decizii definitive de condamnare în privința fratelui său. Cerința de a exista o decizie judiciară definitivă de condamnare pentru omor în scopul de a califica o persoană ca nedemnă își poate găsi justificarea în protecția drepturilor și libertăților altuia, unul dintre scopurile legitime prevăzute la art. 8 §2 din Convenție.

O astfel de decizie aduce în principiu o garanție de securitate juridică în raport cu orice altă constatare de vinovăție a persoanei pretins nedemne, chestiune ce servește interesele societății.

Fără a nesocoti importanța principiului securității juridice în orice ordine națională, principiu căruia ea i-a afirmat în repetate rânduri importanța, Curtea estimează că, față de circumstanțele particulare ale prezentei spețe, interpretarea dispoziției din Codul civil guvernând cauzele de nedemnitate a fost prea restrictivă, fiind în detrimentul vieții familiale a petentului. Conform acesteia, nu exista nicio

¹⁾ Potrivit dispozițiilor art. 153 alin. (2) C.pen., răspunderea penală este imprescriptibilă în cazul infracțiunilor de omor și omor calificat. Totuși, alte infracțiuni care atrag nedemnitățile de drept (e.g., uciderea la cererea victimei, uciderea nou-născutului de către mamă) rămân supuse prescripției.

Aplicații

§1. Întrebări cu variante multiple de răspuns

1. Soția defunctului este de drept nedemnă de a moșteni dacă:

- a) l-a împiedicat, prin dol, să lase un testament copiilor rezultați dintr-o căsătorie anterioară;
- b) a fost condamnată definitiv pentru tentativă de omor împotriva unicului fiu al defunctului;
- c) a fost condamnată definitiv pentru uciderea din culpă a unicului fiu al defunctului.

2. Fiica defunctului poate fi declarată nedemnă de a moșteni dacă:

- a) a fost condamnată definitiv pentru uciderea din culpă a acestuia;
- b) l-a împiedicat, prin violență, să revoce testamentul făcut în favoarea ei;
- c) a distrus, din neglijență, testamentul prin care a fost dezmoștenită.

3. Nedemnitățile poate fi invocată:

- a) chiar dacă chemarea la moștenire a nedemnului este doar generală, iar nu concretă;
- b) de creditorul legatarului desemnat printr-un testament a cărui anulare o pretinde nedemnul;
- c) de donatarul supus reducăunii la cererea nedemnului moștenitor rezervatar.

4. În materia actelor încheiate de nedemn cu terții, după deschiderea moștenirii, este valabilă:

- a) vânzarea de bunuri mobile către un terț de bună-credință;
- b) donația de bunuri mobile către un terț de bună-credință;
- c) vânzarea de bunuri imobile către un terț de bună-credință, chiar fără înscriere în cartea funciară.

INM 2022 • 5. Poate veni la moștenire descendentul condamnat penal definitiv (INM 2022):

- a) pentru tentativă de omor asupra celui care lasă moștenirea, dar care a fost iertat ulterior printr-o mențiune expresă, cuprinsă în contractul de donație, valabil încheiat, prin care *de cuius* i-a donat o locuință, împreună cu terenul aferent;
- b) pentru tentativă de omor asupra celui care lasă moștenirea, faptă pentru care a intervenit reabilitarea judecătorească anterior decesului lui *de cuius*;
- c) pentru săvârșirea unor fapte grave de violență fizică, cu intenție, asupra celui care lasă moștenirea, în condițiile în care acțiunea în declararea nedemnității judiciare, formulată de către celălalt descendent, a fost respinsă ca tardiv introdusă.

INR 2023 • 6. Nedemnitățile succesorală judiciară produce efecte care pot fi înlăturate:

- a) expres, prin testament, de cel care lasă moștenirea;
- b) prin amnistia intervenită după condamnare;
- c) tacit, dacă testatorul, cunoscând cauza de nedemnități, testează în favoarea nedemnitului.

INR 2024 • 7. Termenul de un an prevăzut de lege pentru introducerea acțiunii în declararea nedemnității de către succesibilul curge:

- a) de la data deschiderii moștenirii;
- b) de la data producerii faptei;
- c) ca regulă generală, de la data apariției cauzei care a împiedicat condamnarea penală, dacă aceasta a apărut după data deschiderii moștenirii, ori de câte ori nedemnitățile este declarată în baza unei hotărâri civile de constatare a faptelor care atrag nedemnitățile.

§2. Probleme practice

1. T, un tânăr student, află că bunicul său, V, suferă de o boală incurabilă și mai are doar câteva luni de trăit. Știind că este singurul moștenitor, dar nerăbdător să intre în posesia averii, T încearcă să-l otrăvească pe V. Acesta supraviețuiește, dar decedează din cauza bolii grave de care suferea, la câteva zile după condamnarea lui T pentru tentativă de omor. *Mai poate veni T la moștenirea lui V?*

Principii și clase

§1. Principiile devoluțiunii legale a moștenirii

Principiile devoluțiunii legale a moștenirii sunt regulile stabilite de legiuitor pentru a governa chemarea la moștenire a succesorilor legali – *i.e.*, soțul supraviețuitor și rudele defunctului. Fiindcă aceste reguli au menirea de a evita fragmentarea averii, putem afirma că legiuitorul a algoritmat venirea la moștenire ordonând rudele defunctului pe *clase de moștenitori și grade de rudenie*¹⁾.

Clasa de moștenitori este o categorie de rude chemată la moștenire într-o anumită ordine de preferință, putând exclude o altă clasă sau poate fi la rândul său exclusă. *Clasa nu se confundă cu gradul de rudenie*: ca regulă, *clasa prevalează în raport cu gradul de rudenie*²⁾, însă defunctul poate dezmoșteni o clasă compusă din rude în grad mai apropiat decât cele care vor culege moștenirea.

Gradul de rudenie exprimă și conferă semnificație juridică „intervalul[ului] ce desparte două nașteri sau generații”³⁾. Acest interval este ilustrat prin intermediul liniilor care leagă două rude în arborele genealogic al unei persoane.

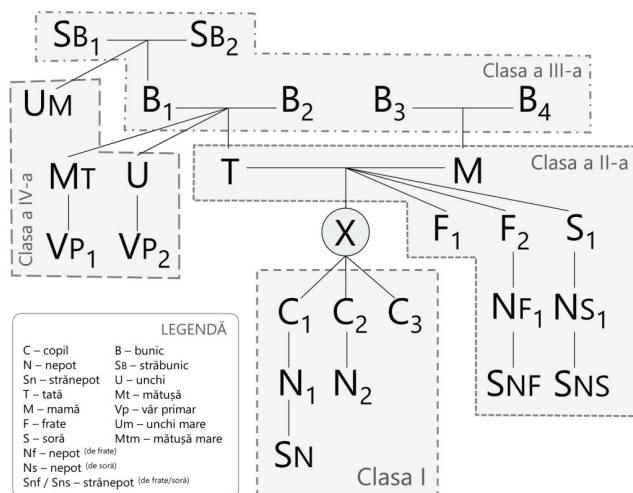

Fig. 1 – Clasele de moștenitori

¹⁾ M. Eliescu, op. cit., p. 86.

²⁾ Fr. Deak, R. Popescu, op. cit., vol. I, p. 140.

³⁾ M. Eliescu, op. cit., p. 87.